

ליקוטי ופסקי הלכות

"חוקי חיים"

ותלמוד
"חוקי חיים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני שמייטה [ה] איסור

הפסד פירות

בקשה:

נא לשלוח לכמה שיותר אנשים כדי שיגיע הלכות אלו לבתי בני ישראל, לתועלת הציבור, וכך יש לכם יד בהפצת תורה ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

לתרומות

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

ותלמוד
"תקצי חיים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

243

איסור הפסד פירות שביעית [שמיטה ה'] | פ' וירא תשפ"ב

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

א. אבל כמעט כל שאר הפוסקים נוקטים שאין מצוה לאכול פירות שביעית (גירסתנו ברמב"ן, רמב"ם) ופחות הוא מתרומה ומעשר שני הראייה שאין מברכים ברכת המצוה על אכילתן כתרומה ומע"ש, ואפילו אם לא יאכל הפירות ירקבו ויתעפשו וילכו לאיבוד, מ"מ אין איסור מאחר שאין להם קדושה כתרומה (חז"א סי' י"ד סק"י), אלא קדושתן היא שיש הגבלות ודינים עליהן כנ"ל, כגון שאסור להפסידם בידיים וכיבואר.

הפסד פירות

איסור הפסד

ב. אסור להפסיד פירות שביעית, שנאמר (פ' בהר, כ"ה, ו) "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה", ודרשו חז"ל לאכלה ולא להפסד, ואפילו דבר מועט אסור להפסיד (מוכח לגבי הפרשת חלה, גמ' בכורות דף ע"ב, מהר"ט אלגאזי הל' חלה סק"ב ד"ה והנה לפי כתב).
ג. ולכן פירות שביעית הראויים לאכילה, אסור לוורקם ישירות לאשפה שהרי הם נמאסים בכך שהם נמצאים במקום מאוס, ודרך כל אדם לא להוציא דבר מהאשפה.
ד. שמירה מנוק. אין חיוב לשמור פירות שביעית מנוק הבא עליהם, והאיסור הוא רק להפסידם בידיים או עכ"פ לגרום הפסד (אות ט"ו), ולכן אין חיוב לשים פירות או תבשיל משביעית במקור כדי לשמור עליהן שהרי זהו בכלל שמירה (בית דוד ח"ב פ"ד אות ו').

גרם הפסד

טו. נחלקו הפוסקים בדין אם האיסור הוא רק להפסיד בידיים אבל מותר לגרום הפסד לפירות שביעית, או שגם גרם הפסד אסור. י"א שגרם הפסד מותר (מהר"ט ח"א סי' פ"ג, רידב"ז סי' ה' סק"א, תורת הארץ פ"ח ס"ק ל"ז-מ"ד).
טז. וי"א שגם גרם הפסד אסור בפירות שביעית (משמרת הבית על הרידב"ז בשם רמב"ם בפיה"מ, מקדש דוד סי' נ"ט אות ה' ד"ה הנה), והכרעת הרבה פוסקים שלכתחילה ובמקום שאפשר יש להחמיר בגרם הפסד, אמנם בשעת הדחק או במקום הצורך או כשקשה להקפיד על זה אפשר לסמוך על המקילים (הגריש"א, משנת הגרי"ש פ"ז סעיפים ו' ט' נ"ד).
יז. להניח שאריות בשקית ולשים באשפה. דוגמא לצירור של גרם הפסד הוא האם מותר לשים שאריות של פירות שביעית בתוך שקית ולשים אותם באשפה, שהרי בזה שהם נמצאים בשקית לבד אינם נוגעים בשאר הפסולת ועדיין הן אינן נפסדים ורק אח"כ כשהאנשים העוזרים על נקיין העיר מרוקנים האשפה ודוחסים כל הפסולת יחד, אז מהווה ההפסד בידיים, אבל זה ששם השקית בפנים לא עשה אלא גרם הפסד. יח. ויש שהקילו בזה שאפשר לשים שאריות לפח הרגיל של האשפה ע"פ הנ"ל (הגרי"י פישר, אור לציון פ"ב ס"ג), ויש שהורו בזה להחמיר (הגרש"א מנחת שלמה ח"ג סי' קל"ב אות י', חוט שני פ' פ"ה ס"ק ס' אות ח').

הבדלה על יין שביעית

יט. כשמבדילים על יין של שביעית, אין למזוג את היין באופן שישפך על הארץ ויופסד כמו שעושים בכל שבוע לסימן ברכה (רמ"א אורח סי' רצ"ו ס"א), אלא ישים צלחת מתחת לכוס, ואם נשפך כמות שבדרך כלל אדם שותה, אז ישתה מה שנשפך, ואם נשפך פחות מזה ישטוף כרגיל (חוט שני פ"ה סק"ד אות ט').

קדושת שביעית

א. הבאנו (גליון 236 אות י"ד והלאה) שחל קדושה על פירות שביעית, ולא שיש בהן קדושה ממש, אלא מכיון שיש דינים והגבלות איך להתנהג עמהם, נקראים שיש להן קדושת שביעית. דיניהן כולל, איסור נעילת השדה, איסור להפסידם, איסור סחורה, תופסים דמיהם, חיוב ביעור, שמור ונעבד וכמו שביארנו שם.

לדעת אם יש בהן קדושה

ב. בשנה זו, אי אפשר סתם לקנות כל פרי הבא לידו מכל חנות שנכנס אליו, וכן אי אפשר לאכול בכל מקום שרגיל בו אלא כל אחד צריך להיות ערני ומיועד למקור הפירות שקונה או אוכל ותחת איזה השגחה הן נמצאים שהרי יש בענין הרבה בלבול.
ג. לפני שנפרט איך להתנהג עם פירות שביעית עם קדושה ואיך לפנות את השיריים וכדומה, צריכים תמיד לקבוע אם אכן יש בהן קדושה, ותלוי בכמה כללים וכיבואר.
ד. פירות. בפירות האילן הולכים אחר חנטה, שכל שהחנטה היתה בשביעית חל עליהן קדושה ואם היתה החנטה בששית או בשמינית אין בהן קדושה, לכן מה שנקטף מהאילן בתחילת השנה אחר ר"ה אין בהן קדושה, ומה שנקטף בתחילת שנת השמיני יש להן קדושה (עי' ח"ח שם אות כ"א והלאה).
ה. ירקות. בירקות הולכים אחר הלוקיטה, ולכן כל ירק שנלקט מר"ה של שביעית עד ר"ה של שמינית נחשב לגידולי שביעית, אלא שע"פ רוב, ירקות אסורות מדרבנן משום איסור ספיחים (עי' ח"ח שם אות ל"ח), ואינו נוגע אלא ביבול שאינו אסור משום ספיחים כגון אם התחיל לצמוח בששית ורק נגמרו בשביעית שבני אשכנז מקילים בהן (ח"ח שם אות מ"ו) וזה אכן נוגע בתחילת שנת השביעית.
ו. פירות נכרים. וכן נוגע ליבול נכרים הגדלים בא"י שאין עליהם איסור ספיחים, ומ"מ כבר נחלקו הפוסקים בדינם, ומנהג ירושלים הוא שאין בהם קדושה ולכן אין בהן שום הגבלות, אמנם יש שנוהגין בהן קדושת שביעית כמנהג בני ברק (עי' מש"כ גליון 237) ולאילו צריכים לנהוג קדושה גם בפירות נכרי.

ז. אוצר בית דין. כתבנו (גליון 242) שיש דרך לחלק פירות וירקות של הפקר ע"י אוצר בית דין, ועל אף שמותר לקחת היבול מהחלוקה ולשלם עליהן בגדר תשלום על ההוצאות שהביאם לכדי חלוקה, מ"מ פשוט הוא שיש על היבול קדושת שביעית וצריכין לנהוג איתם בהתאם.
ח. פירות של היתר מכירה. עוד נכתוב בעזה"ש שפירות של 'היתר מכירה' אסורים באכילה מכמה טעמים, ומ"מ לפירות אלו יש קדושת שביעית ואסור להפסידם בידיים, ולכן אם בטעות קנה פירות מהשוק ע"פ היתר מכירה אין עצה לזרוק אותם לאשפה, וכן אין עצה לתתם למי שמיקל ביבול של היתר מכירה, אלא צריך לנהוג איתם בהתאם.
ט. יבול הנמצא בחו"ל. גם בחו"ל צריכים לזהר בזה, שמגיע הרבה יבול מא"י ונמכר בסופרמרקטים, ובשנה רגילה אפשר לתקן החשש טבל ע"י הפרשת תרומת ומעשרות אבל בשנת השמיטה א"א לתקן שהרי בדרך כלל הוא שמור ונעבד ואסור ומ"מ א"א להפסיד בידיים שהרי יש בהם קדושת שביעית.

האם יש מצוה לאכול פירות שביעית

י. י"א שיש מצוה קיומית לאכול פירות שביעית (לפי גירסת מגילת אסתר ברמב"ן, השלמת העשין לרמב"ן מצוה ג').

כ. אין לכבות את הנר ביין שהבדיל עליו שהרי חשיב הפסד פירות, וכן אין לתתו על העינים או בכיסו לסגולה אע"פ שהוא מועט, שנחשב להפסד גם כשהוא לצורך מצוה.

כא. מוהל לצורך מצוה. וכן אין למוהל להשתמש ביין של שביעית לצורך מצוה, שהרי נחשב להפסד, אמנם מותר לתת לתינוק למצוץ מיין שביעית.

שאריות מזון

כב. חלק גדול מקושי שמירת קדושת שביעית בפירות, הוא כשלא יודעים מה לעשות עם שאריות מזון, ואיזה שיריים מותר לזרוק ואיזה אסור לזרוק לאשפה, ולכן מצאנו צורך להסביר באופן ברור.

הגדרות אוכל

כג. דרך לאוספם. ישנם שאריות אוכל שבני אדם חסכוניים ינהגו בהם לאוספם ולהשתמש בהם בהזדמנות, כגון כל אוכל על השלחן שאינו שיריים של מנה אישית וכדומה, וכן מה שנשאר בצלחת ציבורית באמצע השלחן, ובשאריות כאלו יש איסור לכל אדם לזרוק לאשפה אפילו אם הוא בעצמו נוהג לזרוק אוכל כזה, (דרך אמונה פ"ה סק"ג) אלא צריך לשים במקום מוצנע כיבואר, עד שיפסדו מאכילה, ואז יוכל להשליכם לאשפה.

כד. דרך לזורקם. שאריות אוכל שבדרך כלל רגילים בני אדם לזרוקם, כגון שאריות אוכל מעט שנמצא על צלחת של מנה אישית שאפילו אנשים חסכוניים זורקים אותם, מותר לזרוק לאשפה ואין בהם איסור הפסד בידיים (מו"ר בעל שבת הקהתי, בית דוד ח"ב פ"ה אות ב' ובהערה).

כה. ספק אם דרך לזרוק. כשאדם מסופק על איזה שארית אוכל ואינו יודע אם הדרך הוא לזרוק או לא, יכול לשים בתוך שקית בפני עצמו ולשים באשפה רגילה, שמאחר שיתכן שהדרך הוא לזרוק, יכול לסמוך על המקליין הנ"ל לגבי גרם הפסד (אות ט"ו).

כו. מקום מוצנע - פח שמיטה. מה שהוזכר בפוסקים שיש לשים במקום המוצנע, הוא מה שאנו קוראים היום 'פח שמיטה' ונבאר פריטיו.

פח שמיטה

כז. כשמניחים שאריות בתוך פח השמיטה, צריכים ליהרר שלא להניח שאריות טובות על שאריות שהחלו לירקב, שע"י כך השאריות הטובות נפסדות יותר מהר ע"י נגיעתם בשאריות הרקובות, וכן אין להניח שאריות של תבשיל על גבי שאריות של פרי, שע"י כך השאריות של הפירות נפסדות במהירות (שמיטה כהלכתה פ"ג ס"ח, בית דוד ח"ב פ"ה אות ג').

כח. לשים בתוך שקית ניילון. והעצה הוא שכל פעם שנותנים שאריות בתוך פח שמיטה, יש לשים השאריות של אותו פעם בשקית ניילון נפרדת ואז לזרוק לפח השמיטה כך שלעולם לא יהיה מגע בין השאריות, ולא יבוא להפסיד אוכל יותר מהר ממה שהיה נפסד מעצמו.

כט. ריקון פח שמיטה. יש להשאיר את השאריות בפח השמיטה עד שיפסלו ממאכל אדם ואז יכול לזרוקם לאשפה רגילה, ובדרך כלל זה אחרי יומיים, ואין צורך להמתין עד שיפסלו מאכילת בהמה מאחר שאין רגילות להאכילם לבהמות בזמננו ובמקומותינו (מסקנת החזו"א סי' ט סוף סק"י).

לחתוך חלק מהפרי

ל. לאכול חצי פרי. מותר לחתוך פרי אע"פ שדעתו לאכול חציו בלבד, וגורם ע"י החיתוך לזירוז הקלקול של החצי הנשאר, שהרי כוונתו הוא לאכול החצי והגרם שבא ע"י אכילת הפרי מותר (משפטי הארץ פכ"א אות י"א).

לא. להסיר חלק מפרי פגום. מותר להסיר חלק מפרי פגום כשהדרך הוא להסירו ולשים אותו בשקית ואח"כ באשפה, ואם כמה בני אדם היו אוכלים חלק הפגום, או שהוא לקח חלק טוב מהפרי יותר מרק חלק הפגום, אז ישים את החלק הנחתך בתוך שקית ויניחו בפח השמיטה.

קליפות

לב. קליפות הנאכלות. קליפות הראויים למאכל בני אדם כגון, תפוח עץ, אגס, מלפפונים אסור להשליכם לאשפה שהרי יש להם קדושת שביעית ולכן צריכים להניחם בפח השמיטה.

לג. קליפות שאינן נאכלות. קליפות שאינן נאכלות כלל לבני אדם, אין להן קדושת שביעית ולכן מותר לזרוקם ישיר לאשפה, כגון קליפי תפוזים, אשכוליות, לימון (חזו"א מעשרות סי' א' סק"ל ד"ה ובמ"א), בננות, וכן קליפות ירקות, כגון תפוחי אדמה, גזר, דלעת, מילון וכדומה, אבל כל זה בתנאי שנשאר רק קליפה עם כמות האוכל שהדרך הוא להשאיר, אבל אם נקלף הקליפה עם חלק מהפרי גם, אז צריכים להניח הקליפה בפח השמיטה.

גרעיני פירות

לד. גרעיני פירות שאינם ראויים לאכילה, ולא דבוק עליהם מבשר הפרי, אינם קדושים בקדושת שביעית ומותר להשליכם לאשפה רגילה, וכן עוקץ הפרי, או חרצנים מענבים מותר להשליכם לאשפה.

לה. אבל אם דבוק בהם שאריות פרי בכמות שיש מבני אדם שאוכלים אותן צריך להניחם בפח השמיטה עד שיפסדו מאכילה (רמב"ם פ"ה הכ"א, פ"יא תרומות ה"י).

לו. ליבת תפוח, אגס [apple, pear core]. ליבת תפוח או אגס דהיינו החלק האמצעי של תפוח או אגס עם הגרעינים, אם משאירים יותר ממה שהדרך הוא להשאיר, צריכים להניח בפח השמיטה.

שטיפת כלים

לז. שאריות מזון שבקערות, כוסות וצלחות, ובמעבד מזון [food processor], אם הם בכמות כזאת שבדרך כלל אין רגילים לאספם, אין איסור להפסידם, ויכול להדיח את הכלים כדרכו, ואם נשאר יותר מכך, צריך לאספם ואין להפסידם, וצריך להניחם בפח השמיטה עד שיפסלו מאכילה (משפטי הארץ פכ"ג אות י').

סועד אצל אחרים

לא. הנוהג קדושת שביעית בפירות נכרי. מי שנוהג קדושת שביעית בפירות נכרי וסועד אצל מי שאינו נוהג קדושת שביעית בפירות נכרי, אינו צריך לדאוג על מה שמשאיר בצלחתו שהרי הוא אינו חייב בשמירתן (כ"ל אות י"ד) כל שאינו מפסיד בידיים, והבעל אכסניא יעשה כמנהגו.

לב. בחורי ישיבה. וכן הדין בבחור שנוהג קדושת שביעית בפירות נכרי שלומד בישיבה שאינה נוהגת קדושה בהן, שאין הם אחראים על הנעשה בשאריותיהם (משנת הגרי"ש פ"ז סעי' מ"ח).

לג. חדר אוכל בישיבה. בחורי ישיבה שמשאירים מזון הקדוש בקדושת שביעית ויש בו פועלים נכרים המניקים את המקום ומפסידים את השאריות, אין הבחורים צריכים לאסוף את השאריות משום שזה רק חסרון בשמירה, ומ"מ הנהלת הישיבה צריכה לומר לצוות ולפועלים שלא יאבדו את השאריות, ואם עדיין הם מפסידים את השאריות, כבר יצאו הנהלת הישיבה ידי חובתם.

לד. קייטרינג מסעדת. וכן הדין לגבי קייטרינג או שאוכל אצל מסעדה, שאין הסועד אחראי על מה שקורה עם השאריות שמשאיר כל שאינו מפסיד בידיים.

מאכל שהתבשל עם פירות שביעית

מב. בישל או טיגן מאכלים עם פירות שביעית, כגון שטיגן שניצל בשמן של שביעית, או שאפה עוף עם שזיפים [plums], או שבישל מרק ירקות מירק אחת של שביעית, יש גם באותם המאכלים קדושת שביעית ואסור להפסידם ודין שאריות התבשיל כדין שאריות של שביעית.

בס"ד

החובה בכל בית

הגנליין ההלכתי שכבש את העולם

יצא לאור סדרת הכרכים 'מחדר הוראה'

חדש בארון הספרים

חוקי חיים

ב' כרכים

זהו ליקוט ופסקי הלכה

שע"י 'חדר הוראה' שבגנת מנחת יצחק ירושלים שבראשות

הגאון רבי חיים אהרן בלייער שליט"א

מגדולי הפוסקים בירושלים ע"ה"ק

כולל מפתח מפורט

פנים מתוך הספרים היבנים שליט"א

- כ"ק טון נא"ד ירושלים שליט"א
- סיון ומסודר בטרורי השוה לכל נפש. עט. ציון ספור חרדים לכל רבי, ויש מה שמעלת מנהל ורבי היבנים לרשת את דברי ה' ה' ה'.
- סוף בעל שבת קהותיו שליט"א
- אחרי שהתלמוד נכתב ומסודרם למשנת השוה לכל נפש, ומקיים רבים והלכות המכונים סוה, ראי שימצא היבנים בכל מלת ומקטע כל המשפחה לטוב מרובם כשפי שיה של הלכה לרשת לשעתי אשר יעשה רבי. כ' א"ז אדם שלא יחיי לו העולות סוה.

חדש בחנויות הספרים המובחרות -

הוצאה לאור צוף | המצאת קולומבוס

לרשימת חדר הוראה רחוב מנחת יצחק 20, ירושלים טלפון: 052-7619332 | חוקי חיים